

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

ในบทนี้ผู้วิจัยจะแบ่งวรรณกรรมที่ได้ทบทวนเป็น 2 ส่วน คือ ทฤษฎีไวยากรณ์ บทบาทอ้างอิง ซึ่งเป็นทฤษฎีที่นำมาใช้ในงานวิจัยในครั้งนี้ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ทฤษฎีไวยากรณ์บทบาทอ้างอิง (Role and Reference Grammar)

ในงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยจะใช้ไวยากรณ์บทบาทอ้างอิง¹ ซึ่งเป็นไวยากรณ์ที่เสนอ โดย แวน แวลิน และ ลาพอลลา (Van Valin and LaPolla 1997) มีหลักการว่า ภาษาเป็นระบบหนึ่งของการสื่อสารในสังคม ดังนั้นการวิเคราะห์หน้าที่ในการสื่อสารของโครงสร้างไวยากรณ์ จึงมีความสำคัญในการอธิบายไวยากรณ์และทฤษฎีไวยากรณ์ของภาษา ไวยากรณ์บทบาทอ้างอิง กล่าวว่า ระบบวากยสัมพันธ์ของภาษาไม่ได้ปรากฏเป็นอิสระ แต่กำเนิดจากหน้าที่ทาง ความหมายและหน้าที่ทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ กล่าวคือ ในการอธิบายระบบโครงสร้างไวยากรณ์ นั้น ไวยากรณ์บทบาทอ้างอิงไม่ได้อธิบายเพียงแค่ความสัมพันธ์ของการปรากฏและการรวมกันของ หน่วยต่างๆที่มีรูปแบบที่แน่นอนเท่านั้น แต่ยังสามารถอธิบายหน่วยดังกล่าวที่สัมพันธ์กับวัตถุซึ่งเป็นเรื่อง อรรถศาสตร์และการตีความซึ่งเป็นเรื่องของวัจนปฏิบัติศาสตร์ กล่าวได้ว่าทฤษฎีบทบาทอ้างอิงเป็น ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องทั้งหน้าที่และโครงสร้างมากกว่าที่จะเป็นทฤษฎีโครงสร้างหรือทฤษฎีหน้าที่อย่างเดียว อย่างเป็นทางการหนึ่ง (Van Valin 1993: 1)

2.1.1 โครงสร้างวากยสัมพันธ์ (Syntactic structure)

ไวยากรณ์บทบาทอ้างอิงต่างจากไวยากรณ์อื่น คือ ในการแสดงลักษณะทาง วากยสัมพันธ์กำหนดให้มีการแสดงโครงสร้างของประโยคเพียงระดับเดียว ซึ่งแสดงรูปประโยคที่ ปรากฏขึ้นจริง ไม่มีโครงสร้างลึกที่แสดงความหมายของประโยคนั้นๆ กล่าวคือ รูปแทนทาง วากยสัมพันธ์แสดงรูปภาษาที่เกิดขึ้นจริง และมีความสัมพันธ์โดยตรงกับรูปแทนทางอรรถศาสตร์

¹ ศัพท์ที่ใช้เรียกทฤษฎีและคำอธิบายต่างๆของทฤษฎี ใช้ตามแต่อ้างในอมราและคณะในหนังสือทฤษฎีวากยสัมพันธ์ (Syntactic Theories) (กำลังตีพิมพ์)

โดยมีชุดของกฎโยงความสัมพันธ์ (Linking algorithm) ทำหน้าที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบทางวากยสัมพันธ์กับรูปแบบทางอรรถศาสตร์ ดังแสดงให้เห็นจากภาพข้างล่าง

ภาพที่ 1 : การแสดงโครงสร้างประโยคในไวยากรณ์บทบาทอ้างอิง (Van Valin and LaPolla 1997: 21)

2.1.1.1 หน่วยทางวากยสัมพันธ์ (Syntactic units)

ไวยากรณ์บทบาทอ้างอิงได้เสนอลักษณะสากลของการแสดงโครงสร้างประโยคไว้ดังนี้ โครงสร้างประโยคที่ภาษาทุกภาษามีร่วมกัน คือ ทุกภาษาแยกความแตกต่างระหว่างส่วนของประโยคที่ไม่ใช่ภาคแสดง (non-predicate) ออกจากภาคแสดง (predicate) และในส่วนของภาคแสดงนั้น ทุกภาษาแยกวลีที่เป็นอาร์กิวเมนต์ของภาคแสดง (argument of predicate) ออกจากวลีที่ไม่ได้เป็นอาร์กิวเมนต์ภาคแสดง (Non-argument of predicate)

แวน แวลิน และ ลาพอลลา (1997) ได้เสนอว่า ประโยคจะประกอบด้วยหน่วยทางวากยสัมพันธ์ดังต่อไปนี้

ใจกลาง (Nucleus) คือ หน่วยวากยสัมพันธ์ที่ประกอบด้วยภาคแสดงซึ่งส่วนใหญ่แล้วมักเป็นคำกริยา

แกนร่วม (Core) คือ หน่วยวากยสัมพันธ์ที่ประกอบด้วยใจกลางและอาร์กิวเมนต์ของภาคแสดงซึ่งอาจจะเป็นนามวลีหรือบุพบทวลีก็ได้

อนุประโยค (Clause) คือ หน่วยวากยสัมพันธ์ที่ประกอบด้วยแกนร่วมและหน่วยนอกแกนร่วม

หน่วยนอกแกนร่วม (Periphery) คือ หน่วยวากยสัมพันธ์ที่ประกอบด้วยหน่วยแสดงเวลาและสถานที่ของแกนร่วม

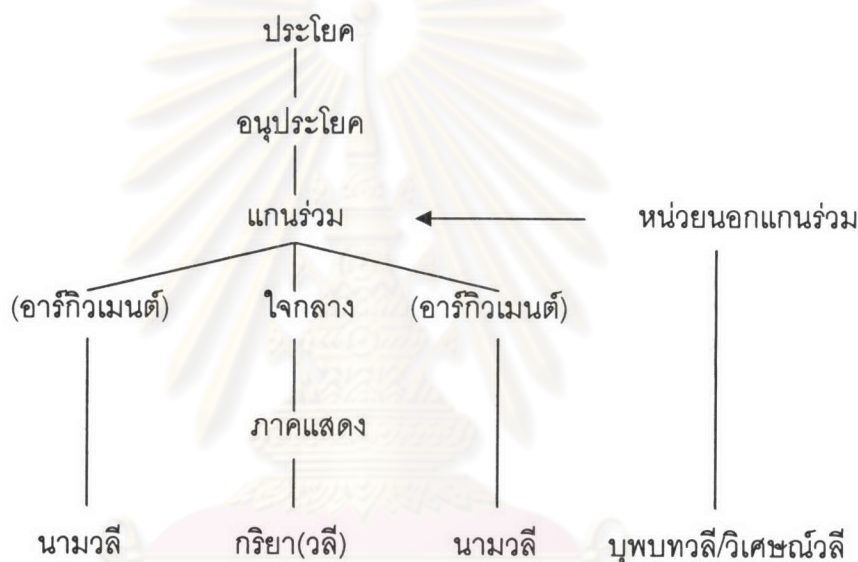
ตัวอย่างต่อไปนี้แสดงหน่วยทางวากยสัมพันธ์ของประโยค

(1) John ate the sandwich in the library.

ประโยคในตัวอย่างที่ (1) ประกอบด้วยอนุประโยค *John ate the sandwich in the library* ซึ่งมีแกนร่วม *John ate the sandwich* และหน่วยนอกแกนร่วม *in the library* แกนร่วมนี้จะประกอบด้วยใจกลาง *ate* และอาร์กิวเมนต์ 2 อาร์กิวเมนต์ คือ *John* และ *the sandwich*

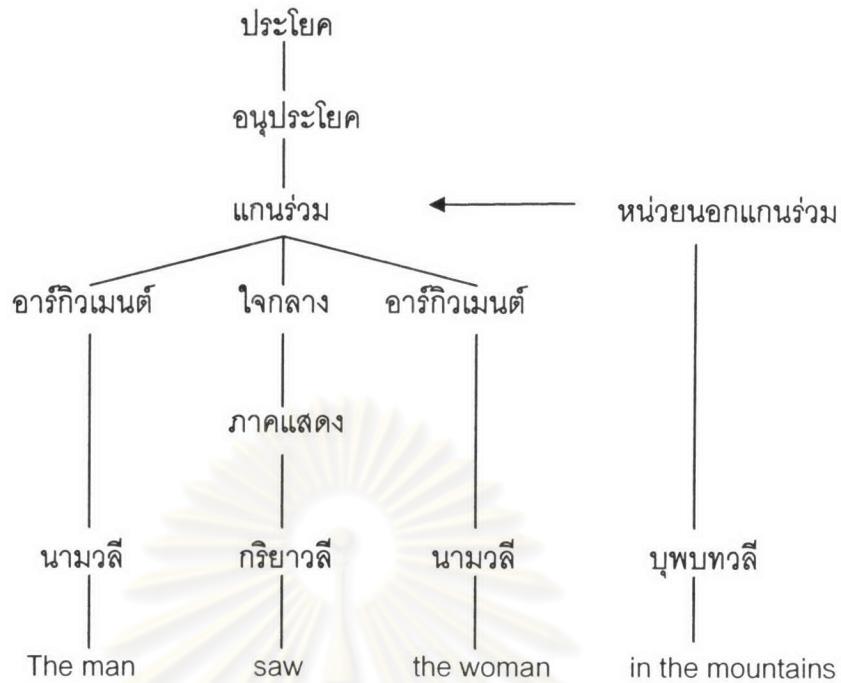
2.1.1.2 โครงสร้างแบ่งชั้น (Layer structure of the clause)

ไวยากรณ์บทบาทอ้างอิงได้เสนอรูปแบบในการแสดงลักษณะทางโครงสร้างของประโยคเป็นโครงสร้างแบ่งชั้น (Layered Structure of the Clause หรือ LSC) ซึ่งเป็นโครงสร้างที่ประกอบด้วยหน่วยทางวากยสัมพันธ์ต่างๆ ที่ซ้อนกันอยู่เป็นชั้น ดังรูปภาพข้างล่างนี้

ภาพที่ 2 : รูปแทนของโครงสร้างแบ่งชั้น (Van Valin and LaPolla 1997: 31)

ภาพที่ 2 นี้ แสดงหน่วยทางวากยสัมพันธ์ต่างๆ ที่ซ้อนกันอยู่ในแต่ละชั้นซึ่งแสดงโดยโครงสร้างแบ่งชั้นซึ่งเป็นการแบ่งชั้นในแนวตั้งจากนอกสุดไปยังชั้นในสุด ในแต่ละชั้นจะแสดงส่วนประกอบของหน่วยทางวากยสัมพันธ์ เริ่มจากชั้นนอกสุด คือ ประโยค จะประกอบด้วยอนุประโยค ในชั้นอนุประโยคจะประกอบด้วยแกนร่วมและหน่วยนอกแกนร่วมซึ่งมักเป็นบุพบทวลีหรือวิเศษณ์วลี ในชั้นแกนร่วมจะประกอบด้วยใจกลางและอาร์กิวเมนต์ ซึ่งอาจจะมีอาร์กิวเมนต์มากกว่า 1 อาร์กิวเมนต์หรือไม่มีเลยก็ได้ และในชั้นใจกลาง จะประกอบด้วยภาคแสดงซึ่งมักเป็นคำกริยา ส่วนชั้นในสุดจะเป็นรายการคำ (lexical item) ภาพต่อไปนี้แสดงโครงสร้างแบ่งชั้นซึ่งประกอบด้วยหน่วยทางวากยสัมพันธ์ต่างๆ

ภาพที่ 3 : โครงสร้างแบ่งชั้นของตัวอย่างประโยคภาษาอังกฤษ (Van Valin and LaPolta 1997: 33)

2.1.1.3 ตัวดำเนินการ (Operator)

ตัวดำเนินการเป็นคำที่ใช้เรียกหน่วยภาษาที่แสดงหน้าที่ทางไวยากรณ์หรือประเภททางไวยากรณ์ (grammatical categories) ซึ่งหมายถึงคำที่แสดงคุณลักษณะของเหตุการณ์ในด้านต่างๆ เช่น คุณสมบัติทางเวลา ความน่าจะเป็นของเหตุการณ์ เป็นต้น

ตัวดำเนินการสามารถแบ่งเป็นชนิดย่อยตามประเภทการแสดงความหมายทางไวยากรณ์ได้ดังนี้

1. การณ์ลักษณะ (aspect)

การณ์ลักษณะ คือ ประเภททางไวยากรณ์ที่มีความหมายในการแสดงคุณลักษณะของโครงสร้างภายในเหตุการณ์ด้านเวลา (internal temporal structure) เช่น การณ์ลักษณะสมบูรณ์ (Perfective) และการณ์ลักษณะไม่สมบูรณ์ (Imperfective) เป็นต้น

(2) สมชายกินข้าวแล้ว

คำว่า แล้ว เป็นการณ์ลักษณะสมบูรณ์ แสดงเหตุการณ์ กินข้าว ว่าเป็นเหตุการณ์ที่เสร็จสิ้นสมบูรณ์ไปแล้ว

2. กาล (Tense)

กาล คือ ประเภททางไวยากรณ์ที่บ่งบอกเวลาของเหตุการณ์ (event time) ที่พูดถึง โดยสัมพันธ์กับเวลาขณะที่กล่าวถ้อยคำ (utterance time) เช่น ปัจจุบันกาล อดีตกาล และอนาคตกาล เป็นต้น

(3) จุ่มจะไปต่างประเทศ

คำว่า จะ เป็นตัวดำเนินการที่แสดงอนาคตกาลในภาษาไทย แสดงเวลาของเหตุการณ์ว่ายังไม่เกิดขึ้นขณะที่ผู้พูดกล่าวถ้อยคำ

3. ทิศทาง (Directionals)

ทิศทาง คือ ตัวบ่งชี้ทางไวยากรณ์ (grammatical marker) ที่แสดงการเคลื่อนที่ของส่วนประกอบภายในของเหตุการณ์ บางภาษาทิศทางแสดงด้วยรูปของหน่วยคำ (morpheme) บางภาษาอยู่ในรูปของคำ

(4) He shouted up. (Van Valin and LaPolla 1997: 42)

คำว่า up เป็นตัวดำเนินการที่แสดงทิศทางในภาษาอังกฤษ โดยแสดงทิศทางของการตะโกน (shouted) ที่เพิ่มขึ้นหรือสูงขึ้น

4. ทักษะภาวะ (Modality)

ทักษะภาวะ คือ ประเภททางไวยากรณ์ที่แสดงการปรากฏของเหตุการณ์ภายใต้เงื่อนไขบางอย่าง เช่น

4.1 ความจำเป็น (strong obligation) หมายถึง การที่ประธานของประโยคถูกกำหนดให้ต้องกระทำเพราะมีความจำเป็นบางอย่าง เช่น คำว่า ต้อง ในตัวอย่างที่ (5)

(5) จุ่มต้องกลับบ้าน

4.2 ความเหมาะสม (weak obligation) หมายถึงการที่ประธานของประโยคได้รับการแนะนำให้ปฏิบัติตามเพราะการกระทำนั้นมีความเหมาะสม เช่น คำว่า ควร ในตัวอย่างที่ (6)

(6) เขาควรไปงานเลี้ยงกับจุ่ม

4.3 ความสามารถ (ability) หมายถึงการที่ประธานของประโยคมีความสามารถที่จะกระทำการบางสิ่งบางอย่างได้ เช่น ในภาษาไทย คำว่า ได้ แสดงความสามารถ ดังแสดงในตัวอย่างที่ (7)

(7) วันนี้จุ่มกินข้าวได้แล้ว

5. การปฏิเสธ (Negation)

การปฏิเสธ คือ การแสดงการปฏิเสธของภาคแสดงในประโยค เช่น คำว่า ไม่ ในตัวอย่างที่ (8)

(8) เขาไม่อ่านหนังสือ

6. สถานภาพ (Status)

สถานภาพ หมายถึง ประเภททางไวยากรณ์ที่แสดงสถานการณของเหตุการณ์ ได้แก่

6.1 ความเป็นไปได้ของเหตุการณ์ (possibility) เช่น คำว่า อาจ แสดงการคาดคะเนความเป็นไปได้ของเหตุการณ์ ดังแสดงในตัวอย่างที่ (9)

(9) พรุ่งนี้จุ่มอาจไม่มาที่นี่

6.2 ความน่าจะเป็นของเหตุการณ์ (probability) เช่น คำว่า คง แสดงความน่าจะเป็นของเหตุการณ์ซึ่งเป็นการพิจารณาไตร่ตรองของผู้พูด ดังแสดงในตัวอย่างที่ (10)

(10) จุ่มคงกลับบ้านแล้ว

7. แหล่งที่มาของข้อมูล (Evidentials)

แหล่งที่มาของข้อมูล หมายถึง การแสดงหลักฐานในการได้มาซึ่งข้อมูลที่ผู้พูดกล่าวถึง นั่นคือ ผู้พูดรู้ความจริงเกี่ยวกับเรื่องที่กำลังกล่าวอ้างนั้นได้อย่างไร เช่น รู้เห็นเหตุการณ์นั้นด้วยตนเอง รู้โดยการอนุมาน หรือรู้จากคำบอกเล่าของผู้อื่น เป็นต้น (Rangkupan 1997) เช่น

(11) ทำทางจุ่มจะพอใจ

(12) เห็นว่าคนร้ายจะมามอบตัวพรุ่งนี้นะ

คำว่า ทำทาง ในตัวอย่างที่ (11) แสดงการได้มาซึ่งข้อมูลโดยการอนุมาน ในขณะที่ คำว่า เห็นว่า ในตัวอย่างที่ (12) แสดงการรู้ความจริงของเหตุการณ์จากคำบอกเล่าของผู้อื่น

8. พลังวจนกรรมปฏิบัติ (Illocutionary force)
 พลังวจนกรรมปฏิบัติ คือ การแสดงเจตนาการสื่อสารของผู้พูด เช่น ในภาษาไทย
 ถามหาคำตอบ บอกเพื่อยืนยัน สั่งให้ทำ เป็นต้น

- (13) จุ่มกลับบ้านหรือยัง
 (14) กลับบ้านเถอะ

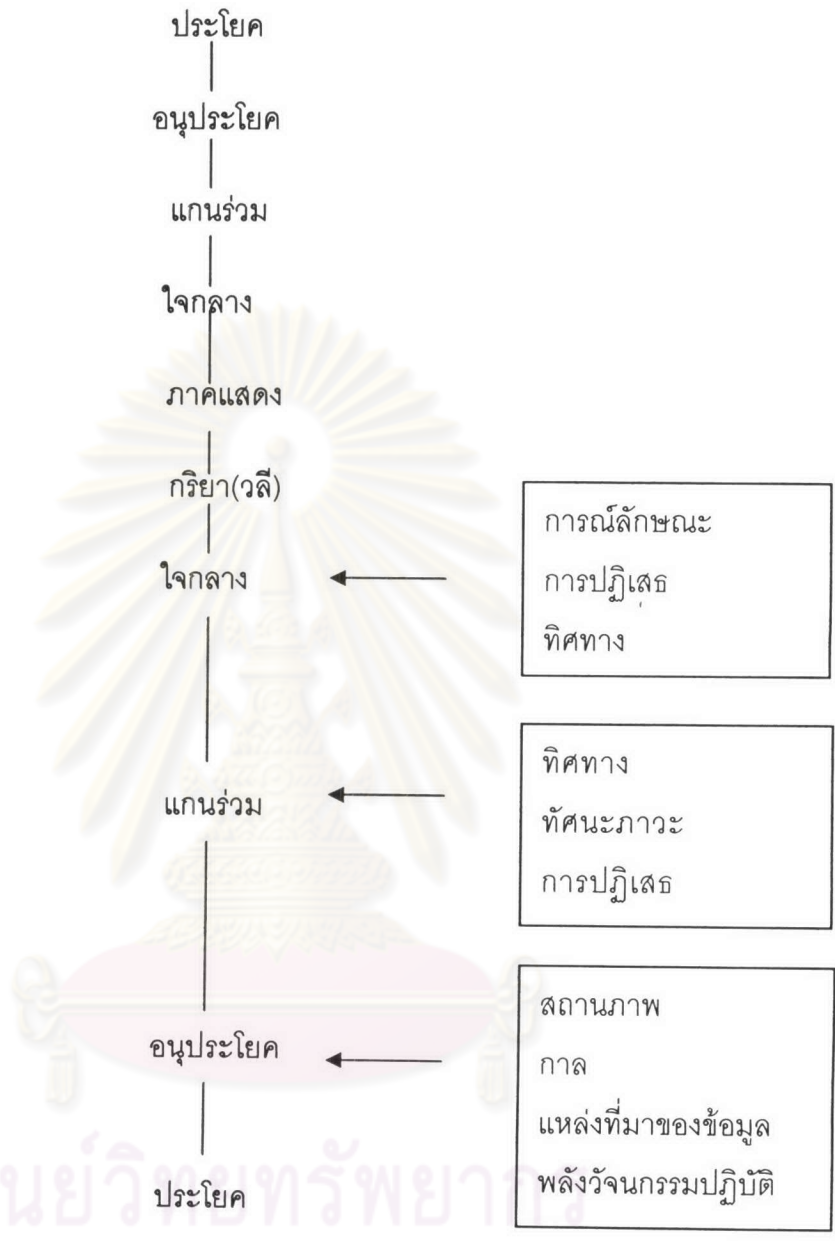
คำว่า หรือยัง ในตัวอย่าง (13) แสดงเจตนาของผู้พูดในการถามเพื่อหาคำตอบ
 ส่วนคำว่า เถอะ ในตัวอย่าง (14) แสดงเจตนาการขอร้องของผู้พูด

2.1.1.4 ลำดับของตัวดำเนินการ

ในโครงสร้างแบ่งชั้นแต่ละชั้น คือ ใจกลาง แขนงร่วม และอนุประโยคอาจจะถูก
 ขยายโดยตัวดำเนินการอย่างน้อย 1 ตัว ตัวดำเนินการสามารถแบ่งประเภทได้ตามลำดับชั้น
 ในประโยคที่ตัวดำเนินการนั้นทำหน้าที่ขยาย ได้แก่

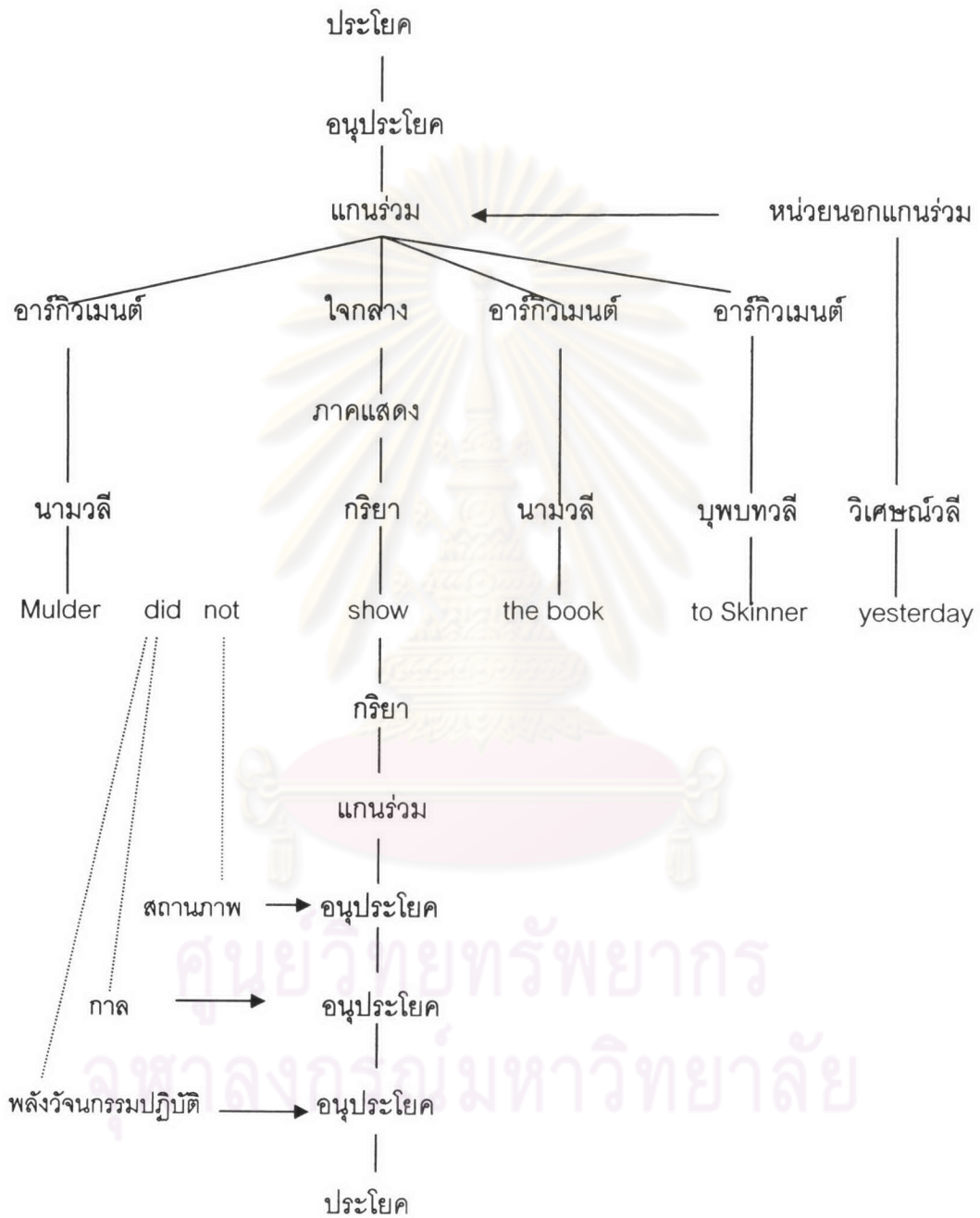
- 1) ตัวดำเนินการระดับใจกลาง
 ตัวดำเนินการที่แสดงลักษณะของเหตุการณ์ (event) โดยไม่อ้างอิงถึง
 ผู้ร่วมสถานการณ์ (participants) หรือสถานการณ์การพูด (speech situation) ได้แก่ การณ์
 ลักษณะ ทิศทาง และการปฏิเสธ
- 2) ตัวดำเนินการระดับแกนร่วม
 ตัวดำเนินการที่มีคุณสมบัติในการแสดงความเกี่ยวข้องระหว่างผู้ร่วม
 สถานการณ์กับตัวเหตุการณ์นั้นๆ ได้แก่ การปฏิเสธ ทิศทาง และทัศนภาวะ
- 3) ตัวดำเนินการระดับอนุประโยค
 ตัวดำเนินการแสดงลักษณะของสถานการณ์สื่อสาร จึงหมายรวมถึงมิติ
 ต่างๆที่สัมพันธ์กับผู้ร่วมสถานการณ์นั้นๆ เช่น เวลาที่เกิดเหตุการณ์ แหล่งที่มาของความรู้เกี่ยวกับ
 เหตุการณ์และเจตนาของผู้พูด ตัวดำเนินการในระดับนี้คือ กาล สถานภาพ แหล่งที่มาของข้อมูล
 และพลังวจนกรรมปฏิบัติ

ภาพต่อไปนี้จะแสดงการขยายของตัวดำเนินการในแต่ละชั้นโครงสร้าง

ภาพที่ 4 : การขยายของตัวดำเนินการในแต่ละชั้นโครงสร้าง (Van Valin and LaPolla 1997: 49)

ในโครงสร้างแบ่งชั้น การแสดงหน่วยทางวากยสัมพันธ์ถูกแสดงแยกจากการแสดงตัวดำเนินการ ภาพต่อไปนี้แสดงหน่วยทางวากยสัมพันธ์และตัวดำเนินการในโครงสร้างแบ่งชั้นของตัวอย่างประโยคในภาษาอังกฤษ

ภาพที่ 5 : โครงสร้างแบ่งชั้นที่มีหน่วยทางวากยสัมพันธ์และตัวดำเนินการของตัวอย่างประโยคในภาษาอังกฤษ (Van Valin and LaPolla 1997: 50)

2.1.2 โครงสร้างประโยคซับซ้อน (Complex construction)

ไวยากรณ์บทบาทอ้างอิง ได้เสนอ *โครงสร้างเชื่อมต่อ (juncture)* ในการแสดงคุณสมบัติของหน่วยทางวากยสัมพันธ์ในโครงสร้างประโยคซับซ้อน และได้เสนอ *ประโยคสัมพันธ์ (nexus)* ในการแสดงความสัมพันธ์ของหน่วยทางวากยสัมพันธ์ต่างๆ ในโครงสร้างประโยคซับซ้อน

2.1.2.1 โครงสร้างเชื่อมต่อ (Juncture)

โครงสร้างประโยคซับซ้อนจะประกอบด้วยหน่วยทางวากยสัมพันธ์ซึ่งได้แก่ ใจกลาง แกนร่วม และ อนุประโยค มาเชื่อมต่อกันภายในประโยค การเชื่อมต่อของหน่วยทางวากยสัมพันธ์เหล่านี้ ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นการเชื่อมต่อกันในลักษณะสมมาตร (symmetrical) คือ หน่วยประโยคประเภทเดียวกันมาเชื่อมต่อกัน เช่น ใจกลางกับใจกลาง แกนร่วมกับแกนร่วม และอนุประโยคกับอนุประโยค อย่างไรก็ตามพบการเชื่อมต่อกันในลักษณะอสมมาตร (asymmetrical) เช่น โครงสร้างเชื่อมต่ออนุประโยคที่เกิดจากการเชื่อมอนุประโยคกับแกนร่วม หรือโครงสร้างเชื่อมต่อแกนร่วมที่เกิดจากการเชื่อมแกนร่วมกับใจกลาง

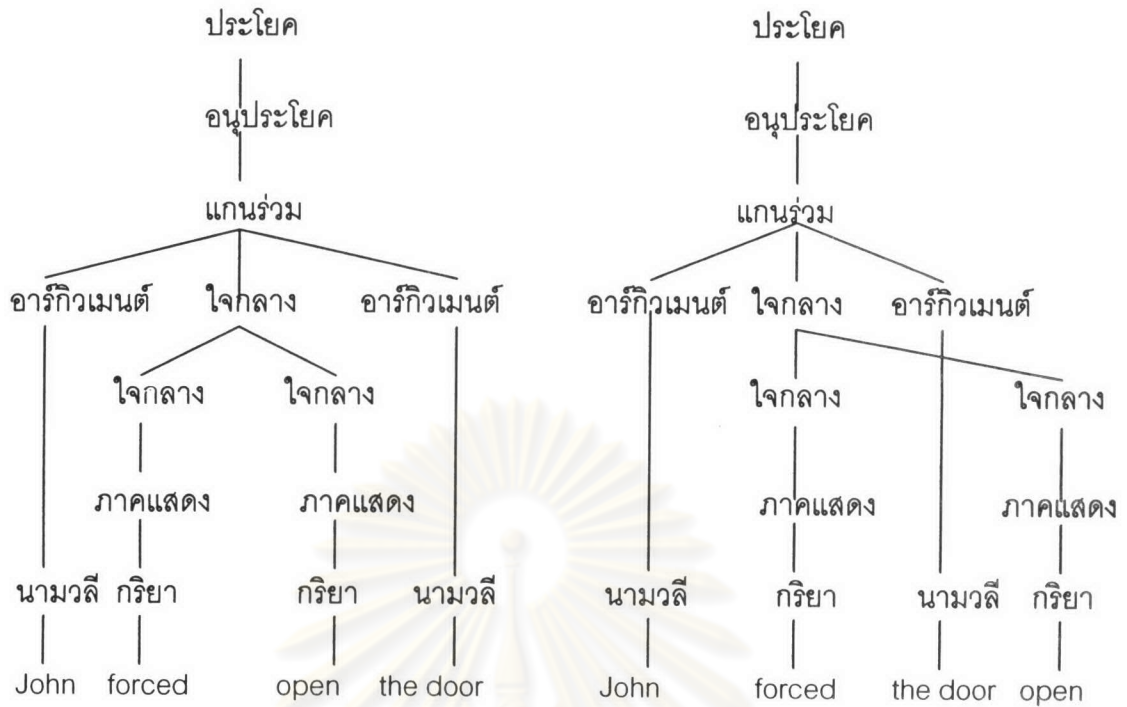
ไวยากรณ์บทบาทอ้างอิงแบ่งประเภทของโครงสร้างเชื่อมต่อ เป็น 3 ประเภท คือ

1.) โครงสร้างเชื่อมต่อใจกลาง (nuclear juncture) หมายถึง การเชื่อมต่อของใจกลางตั้งแต่ 2 ใจกลางขึ้นไป ใจกลางในประโยคอาจจะปรากฏติดติดกันหรืออาจจะปรากฏแยกจากกันโดยอาร์กิวเมนต์ ดังตัวอย่างข้างล่างตามลำดับ

(15) John forced open the door.

(16) John forced the door open.

ตัวอย่างที่ (15) คำกริยา *forced* และ *open* ปรากฏติดติดกัน ส่วนตัวอย่างที่ (16) คำกริยา *forced* และ *open* ถูกแยกจากกันโดยนามวลี *the door* โครงสร้างเชื่อมต่อใจกลางของตัวอย่างที่ (15) และ (16) ถูกแสดงโดยภาพข้างล่างนี้

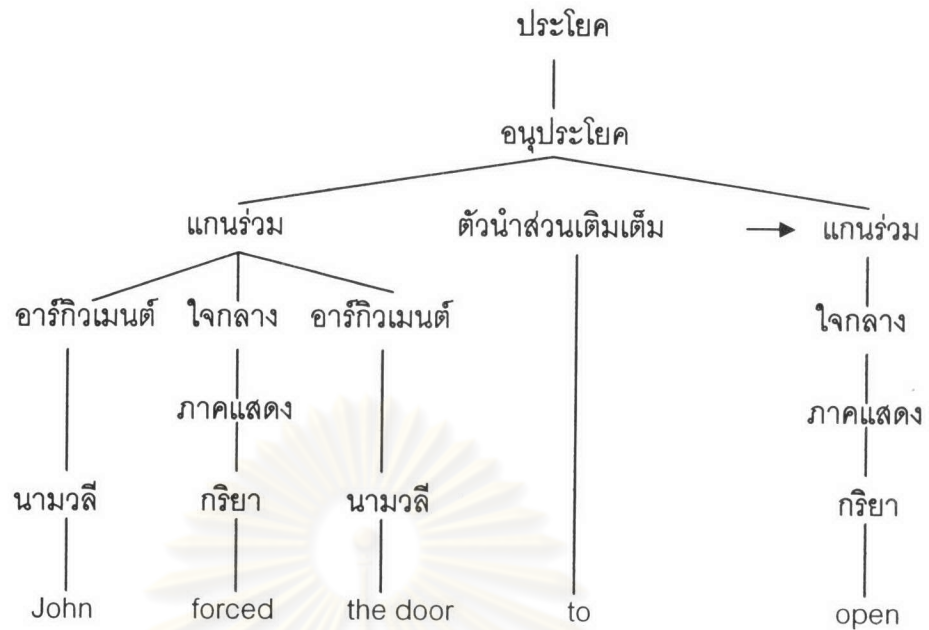
ภาพที่ 6 : โครงสร้างเชื่อมต่อใจกลาง (Van Valin and LaPolla 1997: 443)

2) โครงสร้างเชื่อมต่อแกนร่วม (core juncture) คือ การเชื่อมต่อของแกนร่วมตั้งแต่ 2 แกนร่วมขึ้นไป ซึ่งแต่ละแกนร่วมมีใจกลาง 1 ใจกลาง เช่น

(17) John forced the door open.

ประโยคตัวอย่างข้างต้นประกอบด้วยแกนร่วม 2 แกนร่วม คือ *John forced the door* และ *the door open* แต่ละแกนร่วมมีใจกลางของตนเอง โครงสร้างเชื่อมต่อแกนร่วมของตัวอย่างที่ (17) ถูกแสดงโดยภาพข้างล่างนี้

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 7 : โครงสร้างเชื่อมต่อแกนร่วม (Van Valin and LaPolla 1997: 445)

โครงสร้างเชื่อมต่อแกนร่วมมีลักษณะทางโครงสร้างต่างจากโครงสร้างเชื่อมต่อใจกลาง คือ ประการแรก โครงสร้างเชื่อมต่อแกนร่วมมักมีตัวนำส่วนเติมเต็ม ในขณะที่โครงสร้างเชื่อมต่อใจกลางไม่อนุญาตให้มีตัวนำส่วนเติมเต็ม เช่นตัวอย่างประโยคภาษาอังกฤษข้างล่างต่อไปนี้

(18) Mary persuaded Sally to leave.

(18') *Mary persuaded Sally leave.

(19) Mary made Sally leave.

(19') *Mary made Sally to leave.

(Van Valin & LaPolla 1997: 445)

ตัวอย่างที่ (18) ตัวนำส่วนเติมเต็ม *to* จะต้องปรากฏระหว่างแกนร่วมทั้ง 2 แกนร่วม มิเช่นนั้นประโยคจะไม่ถูกไวยากรณ์ ดังเช่นตัวอย่างที่ (18') ประเภทของโครงสร้างเชื่อมต่อจึงเป็นโครงสร้างแกนร่วม สำหรับตัวอย่างที่ (19) มีโครงสร้างเชื่อมต่อใจกลาง จึงไม่อนุญาตให้ตัวนำส่วนเติมเต็ม *to* ปรากฏระหว่างใจกลางทั้ง 2 ใจกลาง ดังเช่นตัวอย่างที่ (19')

ประการที่สอง สำหรับโครงสร้างเชื่อมต่อใจกลาง ใจกลางแต่ละหน่วยอาจจะอยู่ชิดติดกัน (adjacent) โดยไม่มีนามวลีมาคั่นกลางได้ แต่การวางชิดติดกันเช่นนี้ทำไม่ได้ในโครงสร้างเชื่อมต่อแกนร่วม เช่น

- (20) Mary pushed open the window.
- (21) John forced the door to open. (<*John forced to open the door.)

(Van Valin & LaPolla 1997: 445)

ตัวอย่างที่ (20) มีโครงสร้างเชื่อมต่อใจกลางซึ่งคำกริยา *pushed* และ *open* ปรากฏติดกันโดยไม่มีนามวลีมาคั่น ส่วนตัวอย่างที่ (21) มีโครงสร้างเชื่อมต่อแกนร่วมซึ่งคำกริยา *forced* และ *open* ไม่สามารถปรากฏเรียงต่อกันได้ หากจะต้องมีอาร์กิวเมนต์ *the door* แยกคำกริยาทั้งสองไม่ให้ปรากฏติดกัน

3) โครงสร้างเชื่อมต่ออนุประโยค (clausal juncture) คือ การเชื่อมต่อของอนุประโยคตั้งแต่ 2 อนุประโยคขึ้นไป เช่น

- (22) Mary called Fred yesterday, and she asked him to paint her room white.

ในตัวอย่างที่ (22) ประกอบด้วยอนุประโยค 2 อนุประโยค คือ *Mary called Fred yesterday* และ *she asked him to paint her room white* ซึ่งแต่ละอนุประโยคประกอบด้วยแกนร่วมซึ่งมีใจกลางของตนเอง ตัวอย่างที่ (22) มีโครงสร้างเชื่อมต่ออนุประโยคซึ่งเป็นการเชื่อมอนุประโยคกับอนุประโยค ดังแสดงโดยภาพข้างล่าง

ภาพที่ 8 : โครงสร้างเชื่อมต่ออนุประโยค (อนุประโยคกับอนุประโยค) (Van Valin and LaPolla 1997: 464)

โครงสร้างเชื่อมต่ออนุประโยค นอกจากจะเป็นการเชื่อมอนุประโยคกับอนุประโยค ดังตัวอย่างที่ (22) แล้ว โครงสร้างเชื่อมต่ออนุประโยคนี้ อาจจะเป็นการเชื่อม อนุประโยคกับ แขนงร่วมได้ด้วย เช่น

(23) John decided yesterday that he will go to the party.

โครงสร้างเชื่อมต่ออนุประโยคในตัวอย่างที่ (23) เป็นการเชื่อมอนุประโยคกับ แขนงร่วม ดังแสดงโดยภาพข้างล่างนี้

ภาพที่ 9 : โครงสร้างเชื่อมต่ออนุประโยค (อนุประโยคกับแขนงร่วม) (Van Valin and LaPolla 1997: 467)

2.1.2.2 ประโยคสัมพันธ์ (Nexus)

ในหน่วยสร้างซับซ้อน หน่วยทางวากยสัมพันธ์มีความสัมพันธ์กันทั้งทางด้าน วากยสัมพันธ์และด้านความหมาย ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยทางวากยสัมพันธ์เหล่านี้ เรียกว่า **ประโยคสัมพันธ์** ไวยากรณ์บทบาทอ้างอิงแบ่งประเภทของประโยคสัมพันธ์เป็น 3 ประเภท คือ

1) ประโยคสัมพันธ์แบบขนาน (Coordination) คือ การเชื่อมต่อของ หน่วยประโยคซึ่งแต่ละหน่วยประโยคสามารถปรากฏได้โดยลำพัง เช่น

- (24) Yai kei si-re fu-m-e
 man dog hit-SEO.SP go-3sg-INDIC
 “The man hit the dog, and went away.”

(Van Valin & LaPolla 1997: 449)

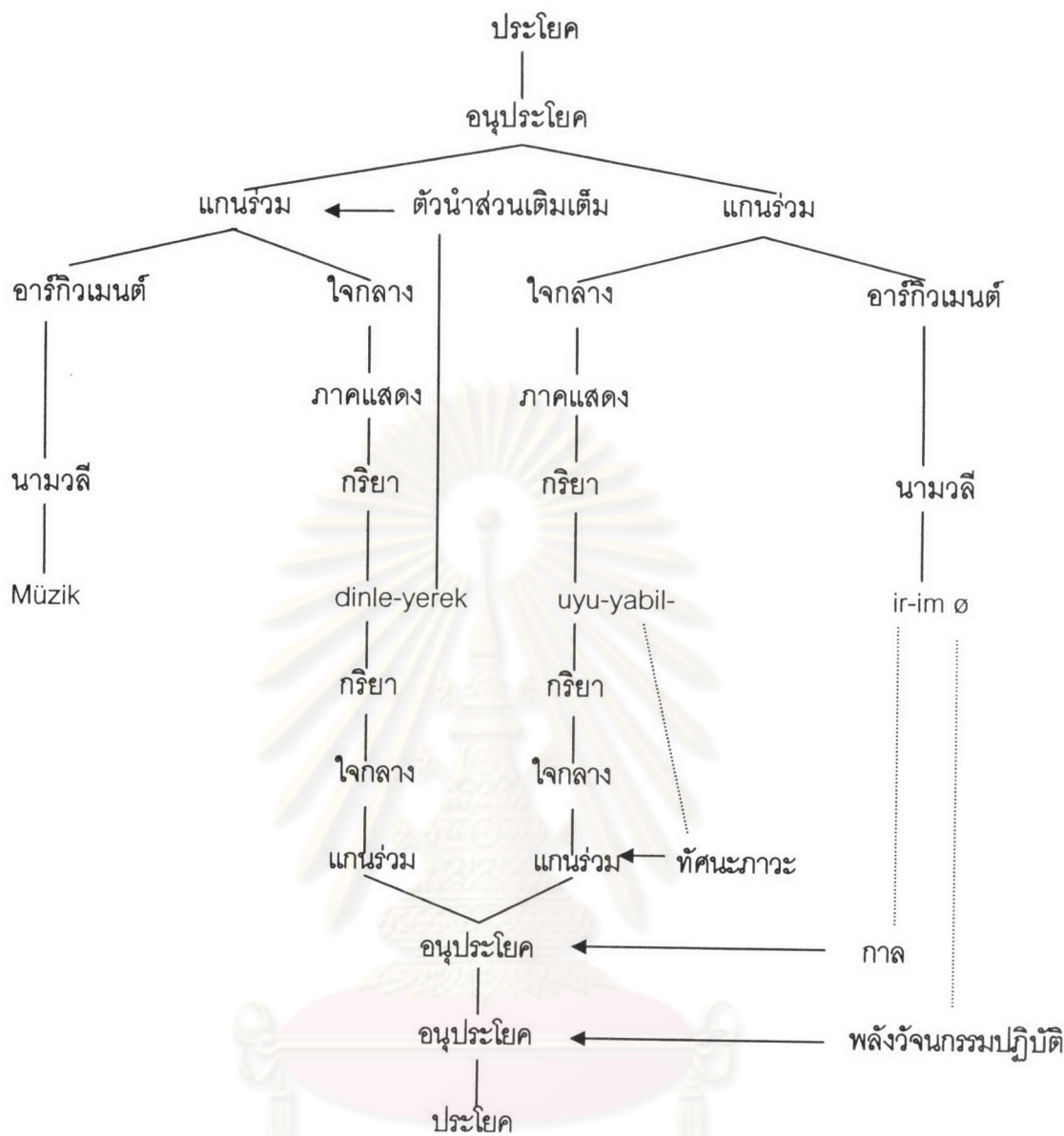
ตัวอย่างที่ (24) ประกอบด้วยหน่วยประโยค 2 หน่วย คือ *Yai kei se-re* และ *fu-m-e* หน่วยประโยคทั้งสองนี้สามารถปรากฏได้โดยลำพัง

นอกจากคุณสมบัติการปรากฏได้โดยลำพังของหน่วยประโยคในโครงสร้างขานาน ดังตัวอย่างที่ (24) แล้ว ไวยากรณ์บทบาทอ้างอิงได้เสนอเพิ่มเติมว่า ในโครงสร้างแบบขานาน หน่วยประโยคจะต้องไม่มีการใช้ตัวดำเนินการร่วมกันด้วย ตัวดำเนินการที่ปรากฏกับหน่วยประโยค จะทำหน้าที่แสดงความหมายทางไวยากรณ์ในหน่วยประโยคนั้นๆ เท่านั้น เช่น

- (25) Müzik dinle-yerek, uyu-yabil-ir-im.
 Music listen-CMPL sleep-MODAL-AOR-1 sg
 “Listening to music, I can sleep”

yabil เป็นตัวดำเนินการที่แสดงทัศนภาวะ ทำหน้าที่แสดงความหมายทางไวยากรณ์เฉพาะกับคำกริยา *uyu* ในหน่วยประโยค *uyu-yabil-ir-im* เท่านั้น ไม่ได้ทำหน้าที่แสดงความหมายทางไวยากรณ์กับคำกริยา *dinle* ในหน่วยประโยค *Müzik dinle-yerek* จึงกล่าวได้ว่า หน่วยประโยคทั้งสองนี้ไม่มีการใช้ตัวดำเนินการร่วมกัน ดังนั้นตัวอย่างที่ (25) จึงมีประโยคสัมพันธ์แบบขานาน ซึ่งถูกแสดงโดยภาพข้างล่างต่อไปนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 10 : ประโยคสัมพันธ์แบบขนาน (Van Valin & LaPolla 1997: 461)

2) ประโยคสัมพันธ์แบบเสริม (Subordination) คือ การเชื่อมต่อของหน่วยประโยคซึ่งแต่ละหน่วยประโยคไม่สามารถปรากฏได้โดยลำพัง เช่น

(26) *that he had insulted Susan.

(27) Max regretted that he had insulted Susan.

(Van Valin & LaPolla 1997: 453)

หน่วยประโยคในตัวอย่างที่ (26) ไม่สามารถปรากฏตามลำพังในประโยคได้ หากจะต้องปรากฏกับหน่วยประโยค *Max regretted* ดังเช่นตัวอย่างที่ (27)

หน่วยประโยคที่มีโครงสร้างเสริมอาจทำหน้าที่เป็นส่วนขยาย (modifier) ของอีกหน่วยประโยคหนึ่งได้ เช่น

(28) John saw Max after he went to the party.

(Van Valin & LaPolla 199:466)

ตัวอย่างที่ (28) หน่วยประโยค *after he went to the party* เป็นหน่วยประโยคเสริม ทำหน้าที่ขยายหน่วยประโยค *John saw Max* ซึ่งเป็นหน่วยหลักของประโยค

นอกจากนี้ยังพบว่า หน่วยประโยคที่มีโครงสร้างเสริมอาจทำหน้าที่เป็นอาร์กิวเมนต์ของคำกริยาหลักในหน่วยหลักได้ด้วย โดยอาจทำหน้าที่เป็นหน่วยประธานหรือหน่วยกรรมของคำกริยาหลัก ดังตัวอย่างข้างล่างตามลำดับ

(29) Fred's winning the race surprised Mary

(30) John decided that he will go to the party yesterday.

(Van Valin & LaPolla 1997: 463)

หน่วยประโยคเสริม *Fred's winning the race* ในตัวอย่างที่ (29) ทำหน้าที่เป็นหน่วยประธานของคำกริยาหลัก *surprised* ในหน่วยประโยคหลัก สำหรับหน่วยประโยคเสริม *that he will go to the party yesterday* ในตัวอย่างที่ (30) ทำหน้าที่เป็นหน่วยกรรมของคำกริยาหลัก *decided* ในหน่วยประโยคหลัก

ไวยากรณ์บทบาทอ้างอิงได้เสนอคุณสมบัติอีกประการหนึ่งของหน่วยประโยคที่มีประโยคสัมพันธ์แบบเสริม คือ หน่วยประโยคแต่ละหน่วยประโยคไม่มีการบังคับใช้ตัวดำเนินการร่วมกัน แต่ละหน่วยประโยคอาจจะมีตัวดำเนินการของตนเองได้ เช่น

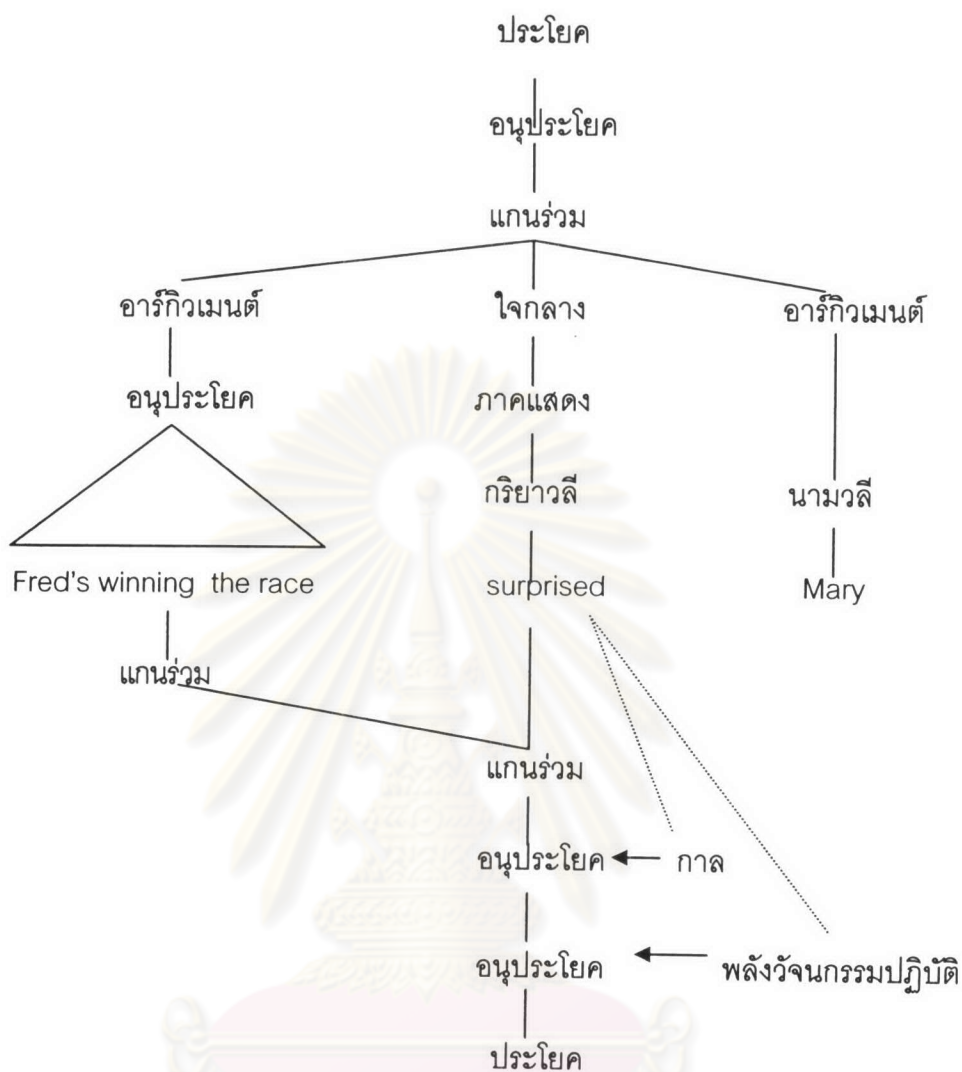
(31) (Ni) Epo la-o-pulu irikai epa-lia
1sg whistle say-1sgPRES-CAUSAL dog come-3 sgFUT

"Because I am whistling, the dog will come"

(Van Valin & LaPolla 1997: 450)

ตัวอย่างที่ (31) ประกอบด้วยหน่วยประโยค 2 หน่วยประโยค คือ หน่วยประโยค (Ni) Epo la-o-pulu และหน่วยประโยค irikai epa-lia แต่ละหน่วยประโยคพบว่ามีตัวดำเนินการที่แสดงกาลขยายคำกริยาในประโยค ได้แก่ คำแสดงปัจจุบันกาล -o ในหน่วยประโยคแรก และคำแสดงอนาคตกาล -lia ในหน่วยประโยคที่สอง กล่าวได้ว่าหน่วยประโยคทั้งสองไม่มีการใช้ตัวดำเนินการร่วมกัน

ภาพข้างล่างต่อไปนี้แสดงประโยคสัมพันธ์แบบเสริมของตัวอย่างที่ (29)

ภาพที่ 11 : ประโยคสัมพันธ์แบบเสริม (Van Valin & LaPolla 1997: 463)

การอธิบายคุณสมบัติของหน่วยประโยคที่มีการเชื่อมต่อบนแบบขนานและหน่วยประโยคที่มีการเชื่อมต่อบนแบบเสริมในไวยากรณ์บทบาทอ้างอิงเหมือนกับไวยากรณ์อื่นๆ คือ ในโครงสร้างแบบขนาน หน่วยประโยคแต่ละหน่วยสามารถปรากฏตามลำดับในประโยคได้ ต่างกับโครงสร้างเสริม หน่วยประโยคเสริม (subordinate clause) ไม่สามารถปรากฏตามลำดับในประโยคได้ อย่างไรก็ตามพบว่า นอกจากคุณสมบัติการปรากฏได้ตามลำดับหรือไม่สามารถปรากฏได้ตามลำดับของหน่วยประโยคแล้ว ไวยากรณ์บทบาทอ้างอิงยังได้อธิบายคุณสมบัติของการเชื่อมต่อบนแบบขนานและการเชื่อมต่อบนแบบเสริมเพิ่มเติมจากไวยากรณ์อื่นๆ คือ ในโครงสร้างขนานและในโครงสร้างเสริม จะมีตัวดำเนินการขยายหน่วยประโยคแต่ละหน่วยได้เป็นอิสระ ซึ่งคุณสมบัติดังกล่าวนี้ไม่พบในการเชื่อมต่อบนแบบหนึ่งซึ่งตัวดำเนินการไม่สามารถขยายหน่วยประโยคใด

หน่วยประโยคหนึ่งได้ แต่ตัวดำเนินการนั้นจะต้องขยายหน่วยประโยคทั้งหมดในประโยค เรียก ลักษณะความสัมพันธ์ของหน่วยประโยคนี้อ่า ประโยคสัมพันธ์แบบหน้าที่ร่วม (cosubordination)

3) ประโยคสัมพันธ์แบบหน้าที่ร่วม (Cosubordination) คือ การเชื่อมต่อของหน่วยประโยคตั้งแต่หน่วยประโยคถูกบังคับให้ใช้ตัวดำเนินการร่วมกัน (operator dependence) ตัวดำเนินการนี้ทำหน้าที่ขยายหน่วยประโยคทั้งหมดในประโยค เช่น

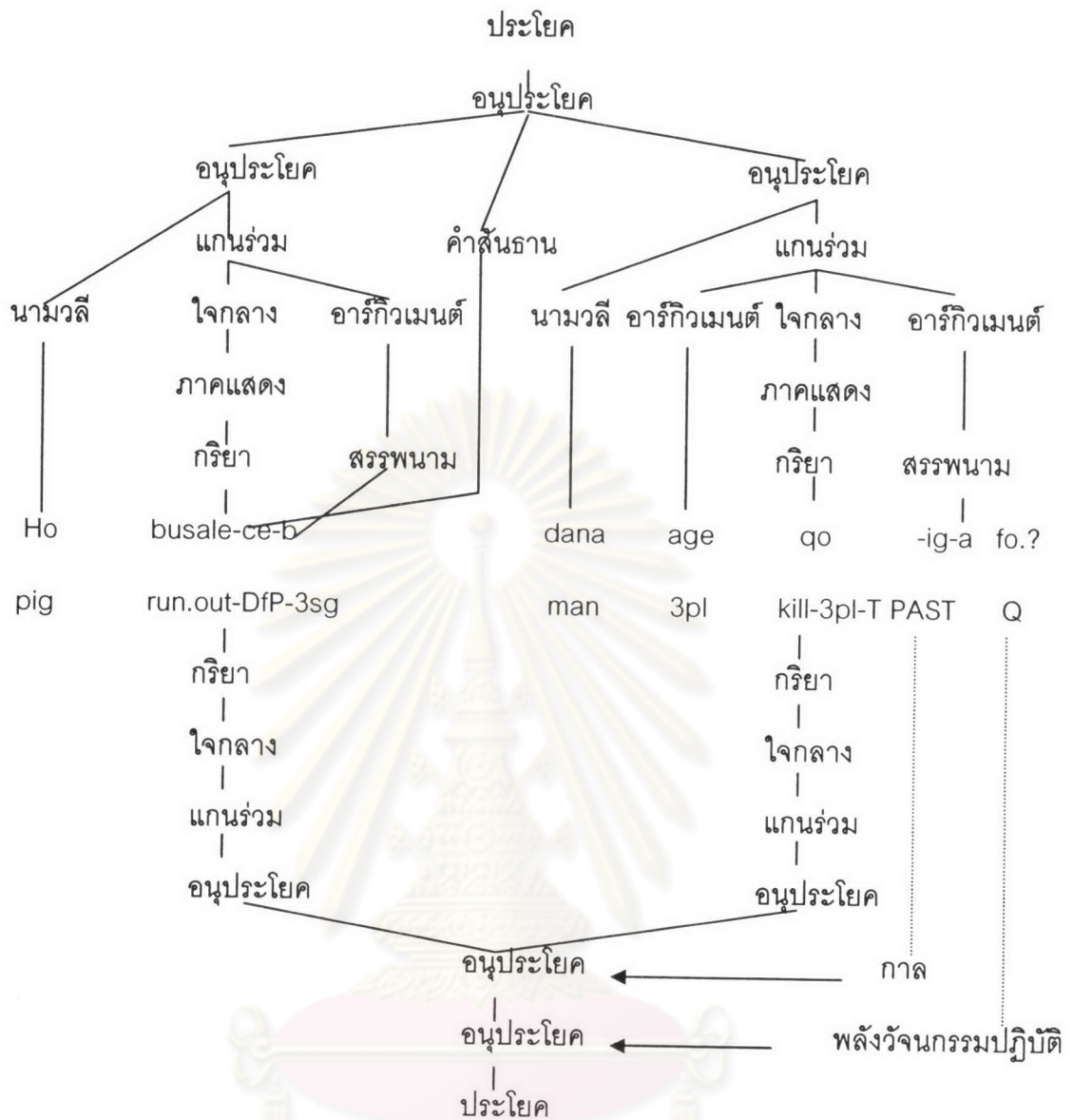
(32) ก. Ho busale-ce-b dana age qo-ig-a
pig run.out-DfP-3sg man 3pl kill-3pl-T PAST
“The pig ran out and the men killed it.”

ข. Ho busale-ce-b dana age qo-qag-an
pig run.out-DfP-3sg man 3pl kill-3pl-T FUT
“The pig will run out and the men will kill it.”

ค. *Ho busale-ce-b-a dana age qo-qag-an
pig run.out-DfP-3sg-T PAST man 3pl kill-3pl-TFUT
“The pig ran out and the men will kill it.”

(Van Valin & LaPolla 1997: 450-451)

ตัวอย่างประโยคข้างต้นเป็นภาษาเอมีเล (Amele) พบว่า หน่วยประโยคแต่ละหน่วยประโยคไม่สามารถมีตัวดำเนินการที่แสดงกาลเป็นอิสระได้ เช่นตัวอย่างที่ (32ค) ตัวดำเนินการที่แสดงอดีตกาล *-a* ได้ ไม่สามารถปรากฏในหน่วยประโยค *Ho busale-ce-b-a* ได้ เช่นเดียวกับตัวดำเนินการแสดงอนาคตกาล *-an* ที่ไม่สามารถปรากฏในหน่วยประโยค *dana age qo-qag-an* ได้ กล่าวคือ หน่วยประโยคต่างๆที่ปรากฏในประโยคเดียวกันไม่สามารถมีตัวดำเนินการของตนได้ หากแต่หน่วยประโยคเหล่านี้จะต้องมีการใช้ตัวดำเนินการร่วมกัน เช่นตัวอย่างที่ (32ก) ตัวดำเนินการที่แสดงอดีตกาล *-a* ทำหน้าที่ขยายคำกริยาทั้งหมดในประโยค เช่นเดียวกับตัวอย่างที่ (32ข) คำกริยาทั้งหมดในประโยคถูกขยายโดยตัวดำเนินการที่แสดงอนาคตกาล ดังนั้นประโยคสัมพันธ์ของหน่วยประโยคในตัวอย่างที่ (32ก) และ (32ข) จึงไม่ใช่ประโยคสัมพันธ์แบบขนานและประโยคสัมพันธ์แบบเสริม แต่เป็นประโยคสัมพันธ์แบบหน้าที่ร่วม ดังแสดงในรูปภาพข้างล่างต่อไปนี้

ภาพที่ 12 : ประโยคสัมพันธ์แบบหน้าที่ร่วม (Van Valin & LaPolla 1997: 465)

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยจะกล่าวถึงงานวิจัยที่ผ่านมาที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยในครั้งนี้ โดยได้แบ่งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องออกได้เป็น 3 ลักษณะ คือ

- 2.2.1. งานวิจัยที่เกี่ยวกับเรื่องส่วนเติมเต็ม (complement)
- 2.2.2. งานวิจัยที่เกี่ยวกับเรื่องอนุประโยค (clause)
- 2.2.3. งานวิจัยที่เกี่ยวกับเรื่องอนุประโยคเติมเต็ม (complement clause)

2.2.1 งานวิจัยที่เกี่ยวกับเรื่องส่วนเติมเต็ม (Complement)

ไกรมา (Grima 1978) ได้แบ่งส่วนเติมเต็มในภาษาไทยเป็น 2 ประเภท คือ ส่วนเติมเต็มสมบูรณ์ และส่วนเติมเต็มไม่สมบูรณ์ (attenuated complement)

ส่วนเติมเต็มสมบูรณ์ คือ โครงสร้างประโยคที่ประกอบด้วยนามวลีและกริยาวลี เช่น

(33) ยากที่พวกนั้นจะสอบได้

ประโยค ที่พวกนั้นจะสอบได้ เป็นส่วนเติมเต็มสมบูรณ์ซึ่งประกอบด้วยนามวลีพวกนั้น และกริยาวลี จะสอบได้

ส่วนเติมเต็มไม่สมบูรณ์ คือ โครงสร้างประโยคที่ประกอบด้วยกริยาวลี แต่นามวลีจะอยู่ในลักษณะอรูปรูป (zero nominal) หรือเรียกว่า นามวลีอรูปรูป เช่น

(34) สมหมายไม่กล้าจะไป

ประโยค จะไป เป็นส่วนเติมเต็มไม่สมบูรณ์ซึ่งมีกริยาวลี จะไป ปรากฏตามลำพังในประโยค โดยไม่มีมีนามวลีปรากฏหน้าคำกริยาดังกล่าว

ไกรมา (Grima 1978: 40) ได้เสนอว่า ส่วนเติมเต็มไม่สมบูรณ์ในภาษาไทยนี้ จะปรากฏในโครงสร้าง 2 ประเภท คือ

1.) ส่วนเติมเต็มที่ปรากฏหลังคำกริยา ต้องการ อยากร ควร พยายาม เริ่มสามารถ และ กล้า ส่วนเติมเต็มประเภทนี้ประกอบด้วยคำว่า “จะ” ซึ่งเป็นคำที่ไม่แสดงการยืนยันความเป็นจริงของเหตุการณ์ (irrealis) และกริยาวลี เช่น

(35) สมหมายอยาก \emptyset จะพบน้ำเพชร

คำกริยา อยากร ในประโยคข้างต้น ปรากฏหน้าส่วนเติมเต็ม จะพบน้ำเพชร ซึ่งประกอบด้วยนามวลีอรูปรูปและกริยาวลี พบน้ำเพชร ซึ่งมีคำว่า “จะ” นำหน้าคำกริยาในส่วนเติมเต็ม

2.) ส่วนเติมเต็มที่ปรากฏหลังคำกริยา พยายาม สามารถ ต้องการ และ คำกริยาอื่นๆ ส่วนเติมเต็มประเภทนี้ประกอบด้วยกริยาวลีซึ่งมีคำว่า “ที่” และ “จะ” นำหน้าคำกริยา เช่น

(36) สมหมายไม่สามารถที่ \emptyset จะไปเมืองนอก

คำกริยา สามารถ ในประโยคข้างต้น ปรากฏหน้าส่วนเติมเต็ม ที่จะไปเมืองนอก ซึ่งประกอบด้วยนามวลีอรูปรูปและกริยาวลี ไปเมืองนอก มีคำว่า “ที่” และ “จะ” นำหน้าคำกริยาในส่วนเติมเต็ม

โครงสร้างส่วนเติมเต็มที่ปรากฏหลังคำกริยาในกลุ่มนี้ นอกจากจะมีคำว่า "ที่" และ "จะ" ในส่วนเติมเต็ม ดังตัวอย่างที่ (37) แล้ว ส่วนเติมเต็มอาจจะมีเฉพาะคำว่า "จะ" หรือไม่มี ทั้งคำว่า "ที่" และ "จะ" ปรากฏหน้ากริยาลิใน ส่วนเติมเต็มก็ได้ ดังตัวอย่างข้างล่างตามลำดับ

- (37) สมหมายไม่สามารถจะไปเมืองนอก
 (38) สมหมายไม่สามารถไปเมืองนอก

ส่วนเติมเต็มที่ปรากฏหลังคำกริยา สามารถ ในตัวอย่างที่ (37) และ (38) ต่างกัน คือ ส่วนเติมเต็มในตัวอย่างที่ (37) คำว่า "จะ" ปรากฏหน้ากริยาลิ ไปเมืองนอก ในขณะที่ ส่วนเติมเต็มในตัวอย่างที่ (38) คำว่า "ที่" และ "จะ" ไม่ปรากฏหน้ากริยาลิ ดังกล่าว

คุณสมบัติของส่วนเติมเต็มไม่สมบูรณ์ คือ เป็นหน่วยประโยคที่ประกอบด้วย นามวลีรูปและกริยาลิ นามวลีรูปที่ปรากฏในตำแหน่งประธานของส่วนเติมเต็มไม่สมบูรณ์ นี้ ไม่ยอมให้นามวลีที่ไม่ได้อ้างถึงนามวลีใดในประโยคปรากฏในตำแหน่งดังกล่าวได้ เช่น

- (39) *สมหมายอยากน้ำเพชร(จะ)ไป

นามวลี น้ำเพชร ในส่วนเติมเต็มข้างต้นไม่ได้อ้างถึงนามวลีใดๆในประโยค จึงไม่สามารถปรากฏในตำแหน่งประธานของส่วนเติมเต็มได้ นอกจากนี้แล้ว นามวลีรูปที่ปรากฏใน ตำแหน่งประธานของส่วนเติมเต็มก็ไม่อนุญาตให้นามวลีหรือสรรพนามปรากฏด้วยเช่นกัน แม้ว่า นามวลีหรือสรรพนามนั้นจะอ้างถึงนามวลีในประโยค เช่น

- (40) *สมหมายพยายาม(ที่)เขา(จะ)ไป

ประโยคข้างต้นไม่ถูกต้อง เนื่องจากว่าส่วนเติมเต็มไม่ยอมให้สรรพนาม เขา ซึ่งอ้างถึงนามวลี สมหมาย ในमुखยประโยคปรากฏในตำแหน่งประธานของส่วนเติมเต็มได้

จากการศึกษาของไกรมา (Grima 1978) พบว่า คุณสมบัติของส่วนเติมเต็ม ในภาษาไทย คือ หน่วยประโยคที่ประกอบด้วยหน่วยประธานและภาคแสดง ซึ่งหน่วยประธานนี้ อาจจะเป็นนามวลีนามวลีรูปก็ได้ แม้งานวิจัยดังกล่าวจะได้ศึกษาคุณสมบัติทางวากยสัมพันธ์ของ ส่วนเติมเต็มที่มีตัวนำส่วนเติมเต็ม "ที่" มาบ้างแล้ว แต่การศึกษาคุณสมบัติทางวากยสัมพันธ์อื่นๆ เช่น คุณสมบัติความเป็นหน่วยของमुखยประโยคและส่วนเติมเต็ม และ ความสัมพันธ์ของหน่วย ประโยคทั้งสองยังไม่มีการศึกษาวิจัย ซึ่งผู้วิจัยคิดว่าการศึกษาระดับดังกล่าวจะช่วยอธิบาย คุณสมบัติและลักษณะทางวากยสัมพันธ์ของส่วนเติมเต็มในภาษาไทยได้ชัดเจนขึ้น

พิมพรรณ สุวรรณมาลิก (Suwanamalik 1974) ได้ศึกษาส่วนเติมเต็มที่เป็นประโยค (sentential complement) ในภาษาไทย และได้แบ่งส่วนเติมเต็มที่เป็นประโยคเป็น 3 ชนิด ตามประเภทของตัวนำส่วนเติมเต็ม ได้แก่ ส่วนเติมเต็ม “ที่” ส่วนเติมเต็ม “ว่า” และส่วนเติมเต็ม “ให้” ดังตัวอย่างข้างล่างตามลำดับ

- (41) เขาไม่ชอบที่เธอพูดปด
 (42) เขาบอกว่าเธอพูดปด
 (43) เขาบอกให้เธอพูดปด

ส่วนเติมเต็ม “ที่” ส่วนใหญ่แล้วทำหน้าที่เป็นหน่วยกรรมของคำกริยาหลักในมุขยประโยค เช่นตัวอย่างที่ (41) ที่เธอพูดปด ปรากฏหลังคำกริยา ชอบ ทำหน้าที่เป็นหน่วยกรรมของคำกริยา ชอบ ในมุขยประโยค นอกจากนี้ ส่วนเติมเต็ม “ที่” ยังทำหน้าที่เป็นหน่วยประธานของประโยคได้ด้วย

- (44) ที่เขาตายนะไม่เป็นความจริง

ตัวอย่างที่ (44) ส่วนเติมเต็ม ที่เขาตายนะ ปรากฏในตำแหน่งต้นประโยค โดยทำหน้าที่เป็นประธานของคำกริยาหลักในมุขยประโยค กล่าวโดยสรุป คือ ส่วนเติมเต็ม “ที่” ในภาษาไทยทำหน้าที่เป็นได้ทั้งหน่วยประธานและหน่วยกรรม

นอกจากนี้ พิมพรรณ สุวรรณมาลิก (Suwanamalik 1974) ยังได้กล่าวเพิ่มเติมอีกว่า ส่วนเติมเต็มที่มีตัวนำส่วนเติมเต็ม “ที่” อาจจะทำหน้าที่อีกอย่างหนึ่งในประโยค คือ เป็นส่วนเติมเต็มของคำกริยา (verbal complement) ส่วนเติมเต็มประเภทนี้มีคุณสมบัติต่างจากส่วนเติมเต็มที่ทำหน้าที่เป็นหน่วยประธานและหน่วยกรรมของคำกริยาในมุขยประโยค คือ ไม่สามารถย้ายส่วนเติมเต็มในตำแหน่งต้นประโยค (topicalized) ได้ เช่น

- (45) ฉันขอโทษที่ฉันมาสาย
 (46) *ที่ฉันมาสายฉันขอโทษ

ส่วนเติมเต็ม ที่ฉันมาสาย ในตัวอย่างที่ (45) ไม่ได้เป็นหน่วยกรรมของคำกริยา ชอบ ดังนั้นส่วนเติมเต็มชนิดนี้จึงไม่สามารถย้ายไปปรากฏในตำแหน่งต้นประโยคได้ เช่นตัวอย่างที่ (46) คุณสมบัติของส่วนเติมเต็มที่ทำหน้าที่เป็นส่วนเติมเต็มของคำกริยานี้ต่างจากคุณสมบัติของส่วนเติมเต็มที่ทำหน้าที่เป็นหน่วยกรรมของประโยค เช่นตัวอย่างที่ (41) ส่วนเติมเต็ม ที่เธอพูดปด สามารถย้ายไปปรากฏในตำแหน่งต้นประโยคได้

จากการศึกษาของพิมพรรณ สุวรรณมาลิก (Suwanamalik 1974) พบว่า ส่วนเติมเต็ม “ที่” ในงานวิจัยฉบับดังกล่าวนี้ มีคุณสมบัติคือ เป็นหน่วยประโยคที่ประกอบด้วย นามวลีและกริยาวลี ส่วนเติมเต็ม “ที่” นี้ อาจเป็นได้ทั้งหน่วยประธาน หน่วยกรรม หรือ ส่วนเติมเต็มของคำกริยาในमुख्यประโยค ส่วนเติมเต็มที่มีนามวลีและกริยาวลีนี้ มีคุณสมบัติคล้าย ประโยค ซึ่งผู้วิจัยคิดว่าส่วนเติมเต็มที่เป็นประโยคนี้ อาจจะเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า อนุประโยคเติมเต็ม

กิงกาญจน์ เทพกาญจนา (Thepkanjana 1986: 87) ได้กล่าวถึงส่วนเติมเต็ม เป็นหน่วยที่ปรากฏหลังคำกริยาแสดงทัศนภาวะ (modality verbs) ซึ่งสามารถแบ่งประเภทย่อยได้ 3 ประเภทตามลักษณะการเกิดขึ้นจริงของเหตุการณ์ คือ

1) กริยาที่แสดงนัยความหมายว่าเหตุการณ์ กระบวนการ หรือสภาพที่แสดง โดยกริยาวลีในส่วนเติมเต็มนั้นเกิดขึ้นจริง เรียกกริยาชนิดนี้ว่า Implicative modality verbs ได้แก่ คำกริยา เริ่ม อุตสาหกรรม บังคับ จำ ทำ จัดการ เป็นต้น เช่น

(47) สุริย์เริ่มที่จะตื่นเช้า

คำกริยา เริ่ม ในमुख्यประโยคเป็นคำกริยาแสดงทัศนภาวะ แสดงนัยความหมายว่า คำกริยา ตื่นเช้า ในส่วนเติมเต็มเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง

2) กริยาที่ไม่แสดงนัยความหมายในทางใดทางหนึ่งว่าเหตุการณ์กระบวนการ หรือสภาพที่แสดงโดยกริยาวลีในส่วนเติมเต็มนั้นเกิดขึ้นจริงหรือไม่เกิดขึ้นจริง เรียกกริยาชนิดนี้ว่า Non-Implicative modality verbs ได้แก่คำกริยา ต้องการ พยายาม ตกลง ตัดสินใจ อนุญาต ขอร้อง ห้าม เป็นต้น เช่น

(48) สุริย์อยากที่จะไปดูหนังคืนนี้

คำกริยา อยาก ในमुख्यประโยคเป็นคำกริยาแสดงทัศนภาวะ ไม่แสดงนัยความหมายในทางใดทางหนึ่งว่า เหตุการณ์การดูหนังซึ่งแสดงโดยคำกริยาในส่วนเติมเต็มเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงหรือไม่เกิดขึ้นจริง

3) กริยาที่แสดงนัยความหมายว่าเหตุการณ์ กระบวนการ หรือสภาพที่แสดงโดยกริยาวลีในส่วนเติมเต็มนั้นไม่เกิดขึ้นจริง เรียกกริยาชนิดนี้ว่า Neg-Implicative modality verbs ได้แก่ คำกริยา หยุด ลืม หลีกเลี้ยง ป้องกัน เป็นต้น เช่น

(49) สุริย์หยุดที่จะทำการบ้าน

คำกริยา *หยุด* ในมุขยประโยคเป็นคำกริยาแสดงทัศนภาวะ แสดงนัยความหมายว่า คำกริยา *ทำการบ้าน* ในส่วนเติมเต็มเป็นเหตุการณ์ที่ไม่เกิดขึ้นจริง

กึ่งกาญจน์ เทพกาญจน์ (Thepkanjana 1986: 85-86) ได้จำแนกประเภทของส่วนเติมเต็มของคำกริยา (verb complements) ได้ 2 ประเภทตามลักษณะทางวากยสัมพันธ์ ดังนี้

1. ส่วนเติมเต็มที่มีตัวนำส่วนเติมเต็ม "ที่" และคำแสดงอนาคตกาล "จะ" ในวลีคำว่า "ที่จะ" ปรากฏระหว่างคำกริยาในมุขยประโยคและคำกริยาในส่วนเติมเต็ม เช่น

(50) สุรียสัญญาที่จะให้ยืมเงิน

(51) สุรียกระตือรือร้นที่จะไปเมืองนอก

ส่วนเติมเต็มที่ปรากฏหลังคำกริยา *สัญญา* และ *กระตือรือร้น* ในประโยคข้างต้น ประกอบด้วยตัวนำส่วนเติมเต็ม "ที่" และคำแสดงอนาคตกาล "จะ" ซึ่งปรากฏหน้ากริยาวลีในส่วนเติมเต็ม

2. ส่วนเติมเต็มที่ไม่มีตัวนำส่วนเติมเต็ม "ที่" และคำแสดงอนาคตกาล "จะ" ปรากฏระหว่างคำกริยาในมุขยประโยคและคำกริยาในส่วนเติมเต็ม เช่น

(52) *สุรียอุตสาหที่จะมาเยี่ยมฉัน

(53) *สุรียหยุดที่จะทำการบ้าน

ส่วนเติมเต็มที่ปรากฏหลังคำกริยา *อุตสาห* และ *หยุด* ในประโยคข้างต้นไม่สามารถมีตัวนำส่วนเติมเต็ม "ที่" และคำแสดงอนาคตกาล "จะ" ปรากฏหน้ากริยาวลีในส่วนเติมเต็มได้

กึ่งกาญจน์ เทพกาญจน์ (Thepkanjana 1986: 89) ยังได้กล่าวถึงคำว่า "ที่" ว่าเป็นตัวนำส่วนเติมเต็มของส่วนเติมเต็มที่เป็นประโยค (sentential complement) การปรากฏของตัวนำส่วนเติมเต็ม "ที่" ในส่วนเติมเต็มนี้พบ 2 ลักษณะ คือ ตัวนำส่วนเติมเต็มที่ปรากฏตามลำพังในส่วนเติมเต็มและตัวนำส่วนเติมเต็มที่ปรากฏกับคำแสดงอนาคตกาล เช่น

(54) สุรียโกรธที่สุดาไม่ส่งข่าว

(55) สุรียเต็มใจที่จะให้สุดาขี่มรดก

ตัวนำส่วนเติมเต็ม "ที่" ในประโยค (54) ปรากฏหลังคำกริยาแสดงความรู้สึก *โกรธ* คำว่า "ที่" จึงปรากฏตามลำพังในส่วนเติมเต็ม ส่วนประโยค (55) ตัวนำส่วนเติมเต็ม "ที่"

ปรากฏหลังคำกริยา *เต็มใจ* ซึ่งไม่แสดงนัยความหมายในทางใดทางหนึ่งว่าเหตุการณ์ที่แสดงโดยกริยาวลีในส่วนเต็มเต็มนั้นเกิดขึ้นจริงหรือไม่เกิดขึ้นจริง คำว่า “ที่” จึงสามารถปรากฏกับคำแสดงอนาคตกาล “จะ” ได้ กล่าวสรุปได้ว่า ตัวนำส่วนเต็มเต็ม “ที่” และคำแสดงอนาคตกาล “จะ” ในส่วนเต็มเต็มจะปรากฏด้วยกันหรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับประเภทของคำกริยาในมุขยประโยค

จากการศึกษาของ กิ่งกาญจน์ เทพกาญจนา (Thepkanjana 1986) พบว่าประเภทของคำกริยาในมุขยประโยคเป็นเกณฑ์ในการกำหนดคุณสมบัติทางวากยสัมพันธ์ของส่วนเต็มเต็ม เช่น คำกริยาแสดงความรู้สึกจะปรากฏกับส่วนเต็มเต็มที่มีตัวนำส่วนเต็มเต็ม “ที่” ส่วนคำกริยาที่ไม่แสดงนัยความหมายว่าเหตุการณ์ กระบวนการ หรือสภาพที่แสดงโดยกริยาวลีในส่วนเต็มเต็มว่าเกิดขึ้นจริงหรือไม่เกิดขึ้นจริง จะปรากฏกับส่วนเต็มเต็มที่มีตัวนำส่วนเต็มเต็ม “ที่” และคำแสดงอนาคตกาล “จะ” อย่างไรก็ตามพบว่า ในงานวิจัยนี้มุ่งศึกษาประเภทของคำกริยาในมุขยประโยคที่ปรากฏร่วมกับส่วนเต็มเต็ม แต่การศึกษาคุณสมบัติทางวากยสัมพันธ์และความสัมพันธ์ของส่วนเต็มเต็มและคำกริยาในมุขยประโยคยังไม่ได้กล่าวถึง ซึ่งผู้วิจัยคิดว่าการศึกษาลักษณะดังกล่าวจะช่วยอธิบายส่วนเต็มเต็มในภาษาไทย นอกเหนือจากคุณสมบัติทางด้านความหมายของคำกริยาที่ปรากฏกับส่วนเต็มเต็ม

2.2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวกับเรื่องเรื่องอนุประโยค (Clause)

สุตา รังกูพันธุ์ (Rangkupan 1997) ได้ศึกษา คำว่า “ให้” ในหน่วยสร้างประโยคซับซ้อนในภาษาไทย พบว่า คำว่า “ให้” จะปรากฏในหน่วยสร้างประโยคซับซ้อน 3 ประเภท คือ หน่วยสร้างแสดงการสั่งความ (jussive construction) หน่วยสร้างแสดงทัศนคติ (propositional attitude construction) และหน่วยสร้างแสดงวัตถุประสงค์ (purposive construction) ในหน่วยสร้างแต่ละประเภท พบว่า หน่วยสร้างประโยคซับซ้อนที่มีคำว่า “ให้” ทั้ง 3 ประเภทนี้มีความแตกต่างกัน ดังจะแสดงต่อไปนี้

(56) นวลบอกให้จุ่มนั่งลง

(57) *นวลบอกหล่อนให้จุ่มนั่งลง

ตัวอย่างที่ (56) เป็นหน่วยสร้างแสดงการสั่งความประกอบด้วย หน่วยหลัก¹ (matrix) นวลบอก และหน่วยรอง² (non-matrix) ให้จุ่มนั่งลง หน่วยทั้งสองนี้มีคุณสมบัติการใช้

¹ หน่วยหลัก อาจจะเรียกว่า มุขยประโยค หรือ ประโยคย่อยหลัก (อมราและคณะ 2544: 119)

² หน่วยรอง อาจจะเรียกว่า อนุประโยค หรือ ประโยคย่อยรอง (อมราและคณะ 2544: 119)

อาร์กิวเมนต์ร่วมกัน กล่าวคือ นามวลี *นวล เป็นทั้งประธานของคำกริยา บอก ในหน่วยหลัก และเป็นประธานของคำกริยา ให้ ในหน่วยรองด้วย* เนื่องจากคุณสมบัติการใช้อาร์กิวเมนต์ร่วมกันของหน่วยหลักและหน่วยรอง หน่วยหลักและหน่วยรองนี้จึงไม่ใช่หน่วยอนุประโยค แต่เป็นหน่วยแทนร่วมแทน

(58) พLOY ยากให้ นวล ไปงานเลี้ยง

ตัวอย่างที่ (58) หน่วยหลัก *พLOY ยาก* และหน่วยรอง *ให้นวลไปงานเลี้ยง* ไม่มีการใช้อาร์กิวเมนต์ร่วมกัน นอกจากนี้ยังพบว่า คำวิเศษณ์ไม่สามารถแทรกระหว่างหน่วยหลักและหน่วยรองได้ แต่จะต้องปรากฏในตำแหน่งท้ายประโยค เช่น

(59) เขาอยากให้ฉันไปงานเลี้ยงกับเขาเหลือเกิน

(60) *เขาอยากเหลือเกินให้ฉันไปงานเลี้ยงกับเขา

คำวิเศษณ์ *เหลือเกิน* ในตัวอย่างที่ (59) จะต้องปรากฏในตำแหน่งท้ายประโยคเสมอ ไม่สามารถแทรกระหว่างหน่วยหลักและหน่วยรองได้ ดังตัวอย่างที่ (60) กล่าวได้ว่าหน่วยสร้างแสดงทัศนคติในตัวอย่างที่ (58) และ (59) หน่วยหลักและหน่วยรองไม่มีการใช้อาร์กิวเมนต์ร่วมกันและไม่สามารถแทรกคำวิเศษณ์ระหว่างหน่วยประโยคทั้ง 2 ได้ ดังนั้นการเชื่อมต่อประโยคข้างต้นจึงไม่ใช่การเชื่อมต่ออนุประโยค แต่เป็นการเชื่อมต่อแทนร่วมซึ่งหน่วยหลักและหน่วยรองไม่สามารถแยกจากกันด้วยคำวิเศษณ์ได้

(61) นวลตั้งด้ายให้ขาด

(62) นวลตั้งด้ายให้ด้ายขาด

หน่วยสร้างประโยคข้างต้นเป็นหน่วยสร้างแสดงวัตถุประสงค์ หน่วยรอง *ให้ขาด* ในตัวอย่างที่ (61) มีช่องว่างของนามวลีหน้าคำกริยา ซึ่งนามวลี *ด้าย* สามารถแทนช่องว่างดังกล่าวได้ ดังตัวอย่าง (62) แสดงให้เห็นว่าหน่วยหลักและหน่วยรองได้ไม่มีการบังคับใช้อาร์กิวเมนต์ร่วมกัน ซึ่งหากมีการใช้อาร์กิวเมนต์ร่วมกันระหว่างหน่วยประโยคทั้งสอง จะไม่สามารถแทนที่ช่องว่างด้วยนามวลีใดๆได้ นอกจากนี้ยังพบว่า คำวิเศษณ์สามารถแทรกหน่วยหลักและหน่วยรอง เช่น

(63) นวลเขย่าโต๊ะแรงๆให้แก้วกลิ้งไปมา

(64) นวลเขย่าโต๊ะให้แก้วกลิ้งไปมาแรงๆ

คำวิเศษณ์ แรงๆ ทำหน้าที่ขยายคำกริยาใน หน่วยหลัก สามารถปรากฏหลัง หน่วยหลักได้ทันที เช่นตัวอย่างที่ (63) หรืออาจจะปรากฏในหลังหน่วยรองก็ได้ เช่นตัวอย่างที่ (64) จากตัวอย่างที่ (61-64) แสดงให้เห็นว่า หน่วยรองจะประกอบด้วยนามวลีและกริยวลีเหมือนเช่น ประโยคทั่วไป และคำวิเศษณ์สามารถปรากฏระหว่างหน่วยหลักและหน่วยรองได้ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า หน่วยหลักซึ่งมีคำกริยาแสดงทัศนคติและหน่วยรองที่มีคำว่า "ให้" เป็นการเชื่อมอนุประโยค กับอนุประโยค

จากงานวิจัยของ สุดา รังกุพันธุ์ (1997) พบว่า หน่วยรองที่มีคำว่า "ให้" ซึ่งปรากฏหลังคำกริยาในमुख्यประโยคนั้น มีคุณสมบัติความเป็นหน่วยประโยคได้ทั้งหน่วยแกน ร่วมและหน่วยอนุประโยค ดังนั้นการตัดสินหน่วยรองที่มีคำว่า "ให้" ว่าเป็นอนุประโยคนั้น จึงยังไม่สามารถตัดสินได้ทันที หากจะต้องมีการทดสอบคุณสมบัติความเป็นหน่วยของหน่วยหลักและ หน่วยรองก่อน เช่นเดียวกับที่ไม่สามารถตัดสินส่วนเติมเต็มที่มีตัวนำส่วนเติมเต็ม "ที่" ทั้งหมดว่าเป็นอนุประโยคเติมเต็มได้ทันที แต่จะต้องพิจารณาคุณสมบัติความเป็นหน่วยของमुख्यประโยค และส่วนเติมเต็มว่าเป็นหน่วยประโยคที่มีการเชื่อมต่อกันในระดับใด ซึ่งพบว่า ไวยากรณ์บทบาท อ้างอิงได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องคุณสมบัติความเป็นหน่วยหรือโครงสร้างเชื่อมต่อของหน่วยหลัก กับหน่วยรองไว้ ดังนั้นในงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยจะได้ทำการศึกษานหน่วยสร้างกริยาสภาวะจิต ในภาษาไทยซึ่งประกอบด้วยमुख्यประโยคและส่วนเติมเต็มที่มีตัวนำส่วนเติมเต็ม "ที่" ตาม ไวยากรณ์บทบาทอ้างอิงอย่างละเอียดต่อไป

2.2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวกับเรื่องอนุประโยคเติมเต็ม "ที่"

เพียรศิริ เอกนิยม (Eknuyom 1982) ได้ศึกษาโครงสร้างข้อความ (informational structuring) โดยการทดสอบรูปและหน้าที่ของอนุประโยคเติมเต็มโดยใช้กรอบ ทฤษฎีไวยากรณ์ปริวรรตเพิ่มพูน (Generative Transformational Grammar) ได้กล่าวถึง อนุประโยคเติมเต็ม (complement clause) ในภาษาไทยว่า ประเภทของอนุประโยคเติมเต็ม ในภาษาไทยที่แตกต่างกันนั้น ถูกกำหนดด้วยประเภทของตัวนำส่วนเติมเต็มและประเภทของ คำกริยาในमुख्यประโยค

ประเภทของคำกริยาในमुख्यประโยคที่ปรากฏร่วมกับอนุประโยคเติมเต็มที่มีตัวนำ ส่วนเติมเต็ม "ที่" ในภาษาไทย แบ่งเป็น 2 ประเภท (Eknuyom 1982: 75-76) คือ

- 1) คำกริยาที่แสดงปฏิกิริยาทางด้านอารมณ์หรือจิต (verbs of emotional or psychological reactions) ได้แก่ เบื่อ เชื้อ ชอบ ฉงน ตีใจ เข้าใจ เกลียด พอใจ แปลกใจ รำคาญ รังเกียจ เสียใจ เสียหาย ตกใจ เป็นต้น เช่น

(65) ยายคนนั้นเชื่อที่สามไม่เคยนอกใจแก่เลย

2) คำกริยาที่แสดงจิตใจ (mental verbs) ได้แก่ คิด ปฏิเสธ เปลี่ยนใจ สัญญา ยอมรับ เบื่อ ชอบ ดีใจ พอใจ รังเกียจ เสียตาย เสียใจ เศร้าใจ เป็นต้น เช่น

(66) เขาสัญญาที่จะเป็นนักการเมืองแบบใหม่

คุณสมบัติของอนุประโยคเติมเต็มที่มีตัวนำส่วนเติมเต็ม “ที่” ที่ปรากฏร่วมกับ คำกริยาแสดงปฏิกริยาทางด้านอารมณ์หรือจิต ต่างจากคุณสมบัติของอนุประโยคเติมเต็มที่มี ตัวนำส่วนเติมเต็ม “ที่” ที่ปรากฏร่วมกับคำกริยาแสดงจิตใจ กล่าวคือ ประการแรก อนุประโยคเติมเต็มที่ปรากฏหลังคำกริยาประเภทแรกจะต้องไม่ละประธานในอนุประโยคเติมเต็ม ในขณะที่ อนุประโยคเติมเต็มที่ปรากฏหลังคำกริยาประเภทที่สอง จำเป็นต้องมีการละประธาน ในอนุประโยคเติมเต็ม เช่นตัวอย่างที่ (65) นามวลี สามิ ซึ่งเป็นหน่วยประธานของอนุประโยค เติมเต็ม “ที่” สามารถปรากฏในอนุประโยคได้ ในขณะที่ประโยค (66) ไม่มีนามวลีปรากฏใน ตำแหน่งประธานของอนุประโยคเติมเต็ม “ที่” ได้

ประการที่สอง อนุประโยคเติมเต็มที่มีตัวนำส่วนเติมเต็ม “ที่” ประเภทแรกเกิดกับ กาลใดก็ได้ ในขณะที่อนุประโยคเติมเต็มที่มีตัวนำส่วนเติมเต็ม “ที่” ประเภทที่สองต้องเกิดกับ อนาคตกาลได้เท่านั้น เช่น

(67) ยายคนนั้นเชื่อที่สามไม่เคยนอกใจแก่เลย

(68) เขาสัญญาที่จะเป็นนักการเมืองแบบใหม่

ตัวอย่างที่ (67) มีคำแสดงอดีตกาล “เคย” ปรากฏหน้าคำกริยาในอนุประโยค เติมเต็ม “ที่” ส่วนตัวอย่างที่ (68) คำแสดงอนาคตกาล “จะ” เท่านั้นที่จะปรากฏหน้าคำกริยาใน อนุประโยคเติมเต็ม “ที่” ได้เท่านั้น

จากการศึกษางานวิจัยของ เพียรศิริ เอกนิยม (Ekniyom 1982) พบว่า หน่วย สร้างอนุประโยคเติมเต็ม “ที่” แบ่งได้ 2 ประเภทคือ อนุประโยคเติมเต็มที่ปรากฏหลังคำกริยาแสดง ปฏิกริยาทางด้านอารมณ์หรือจิต และอนุประโยคเติมเต็ม “ที่” ที่ปรากฏหลังคำกริยาแสดงจิตใจ หน่วยสร้างทั้งสองประเภทมีลักษณะทางวากยสัมพันธ์ของอนุประโยคเติมเต็มที่ต่างกัน แม้งานวิจัย ดังกล่าวจะได้บรรยายความแตกต่างลักษณะทางวากยสัมพันธ์ของหน่วยสร้างอนุประโยคเติมเต็ม “ที่” ที่ปรากฏกับคำกริยาแต่ละประเภท แต่งานวิจัยของเพียรศิริ เอกนิยม (Ekniyom 1982) ยังไม่ได้ แสดงคุณสมบัติความเป็นหน่วยของอนุประโยคเติมเต็มที่มีความสัมพันธ์กับมุขยประโยค ซึ่งในงาน

ของเพียรศิริเองก็พบว่า คุณสมบัติของอนุประโยคเต็มเต็ม “ที่” ที่ปรากฏหลังคำกริยาแต่ละประเภท นั้นแตกต่างกัน

จากการศึกษางานวิจัยที่ผ่านมาข้างต้นพบว่า ในงานวิจัยส่วนใหญ่จะเรียก หน่วยประโยคที่ปรากฏหลังคำกริยาหลักในประโยคซับซ้อนว่า อนุประโยค แต่เนื่องจากพบ ปัญหาว่า อนุประโยคที่ปรากฏหลังคำกริยาไม่ได้มีคุณสมบัติความเป็นหน่วยอนุประโยคทั้งหมด เช่นงานวิจัยของสุดา รังกูพันธุ์ (Rangkupan 1997) ซึ่งพบว่า คุณสมบัติของหน่วยประโยคที่มี คำว่า “ให้” ในหน่วยสร้างประโยคซับซ้อนในภาษาไทยแตกต่างกัน ดังนั้นการตัดสินหน่วยประโยคที่มี คำว่า “ที่” ในภาษาไทยว่าเป็นอนุประโยคเต็มเต็มจึงเป็นปัญหาอยู่ ในงานวิจัยฉบับนี้จะยังไม่ เรียกส่วนของประโยคที่มีตัวนำส่วนเต็มเต็ม “ที่” ว่า อนุประโยคเต็มเต็ม แต่จะเรียกแทนว่า ส่วนเต็มเต็ม ซึ่งงานวิจัยฉบับนี้จะแสดงคุณสมบัติทางวากยสัมพันธ์ของส่วนเต็มเต็มที่ปรากฏใน หน่วยสร้างกริยาสภาวะจิต เพื่อพิสูจน์คุณสมบัติความเป็นหน่วยของส่วนเต็มเต็มในหน่วยสร้าง กริยาสภาวะจิตแต่ละประเภท โดยพิจารณาโครงสร้างเชื่อมต่อว่าส่วนเต็มเต็มมีความสัมพันธ์ กับमुख्यประโยคในระดับใด และพิจารณาประโยคสัมพันธ์ว่าส่วนเต็มเต็มมีความสัมพันธ์กับमुख्य ประโยคแบบใด

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย